

บทที่ 4

พื้นที่ศึกษา

ในบทนี้จะกล่าวถึงลักษณะทางกายภาพและสภาพเศรษฐกิจและสังคมของภาคเหนือและภาคกลาง เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงความแตกต่างของภูมิภาคทั้งสองทางด้านกายภาพ และทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

4.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

4.1.1 เขตการปกครอง

ตามการแบ่งภูมิภาคของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น

ภาคเหนือตอนบนประกอบด้วยจังหวัดต่างๆ รวม 9 จังหวัด (ดังได้กล่าวมาแล้วใน บทที่ 1) มีพื้นที่ทั้งหมด 102,258.91 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 63 ล้านไร่

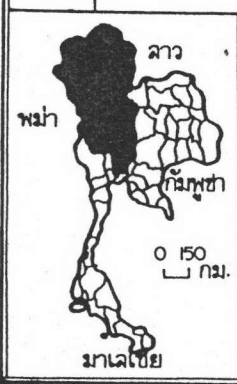
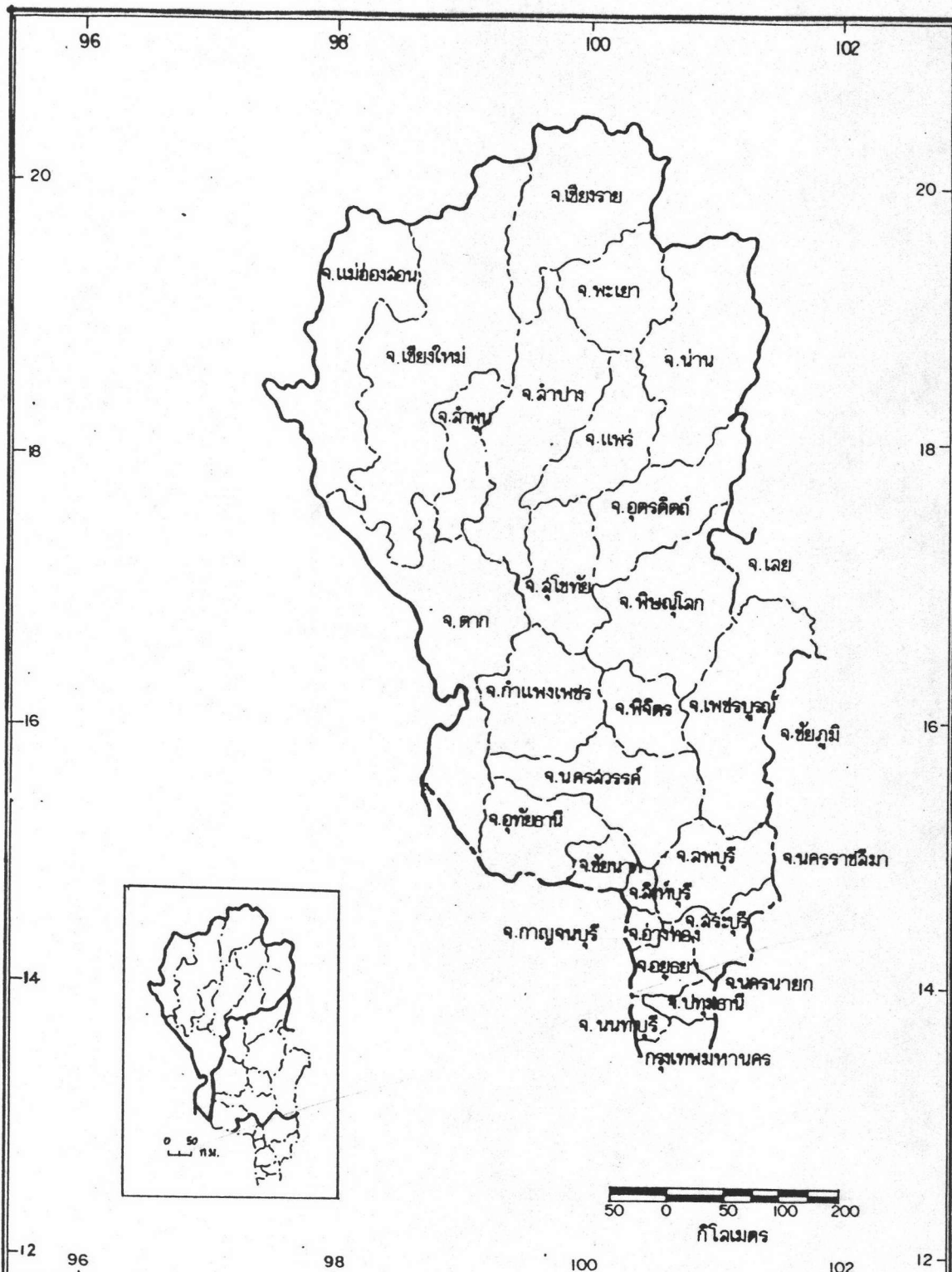
ภาคเหนือตอนล่างประกอบด้วยจังหวัดต่างๆ รวม 8 จังหวัด (ดังได้กล่าวมาแล้วใน บทที่ 1) มีพื้นที่ทั้งหมด 63,385.38 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 42 ล้านไร่

ภาคกลางประกอบด้วยจังหวัดต่างๆ รวม 9 จังหวัด (ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1) มีพื้นที่ทั้งหมด 18,741.64 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 11 ล้านไร่ (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร)

4.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศของภาคเหนือและภาคกลางมีลักษณะ ดังนี้

ภาคเหนือตอนบน ลักษณะภูมิประเทศเป็นทิวเขาสลับกับหุบเขา

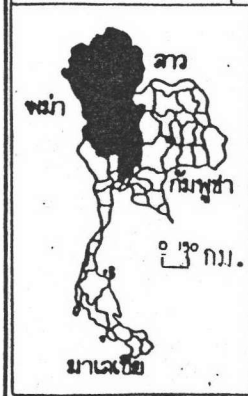
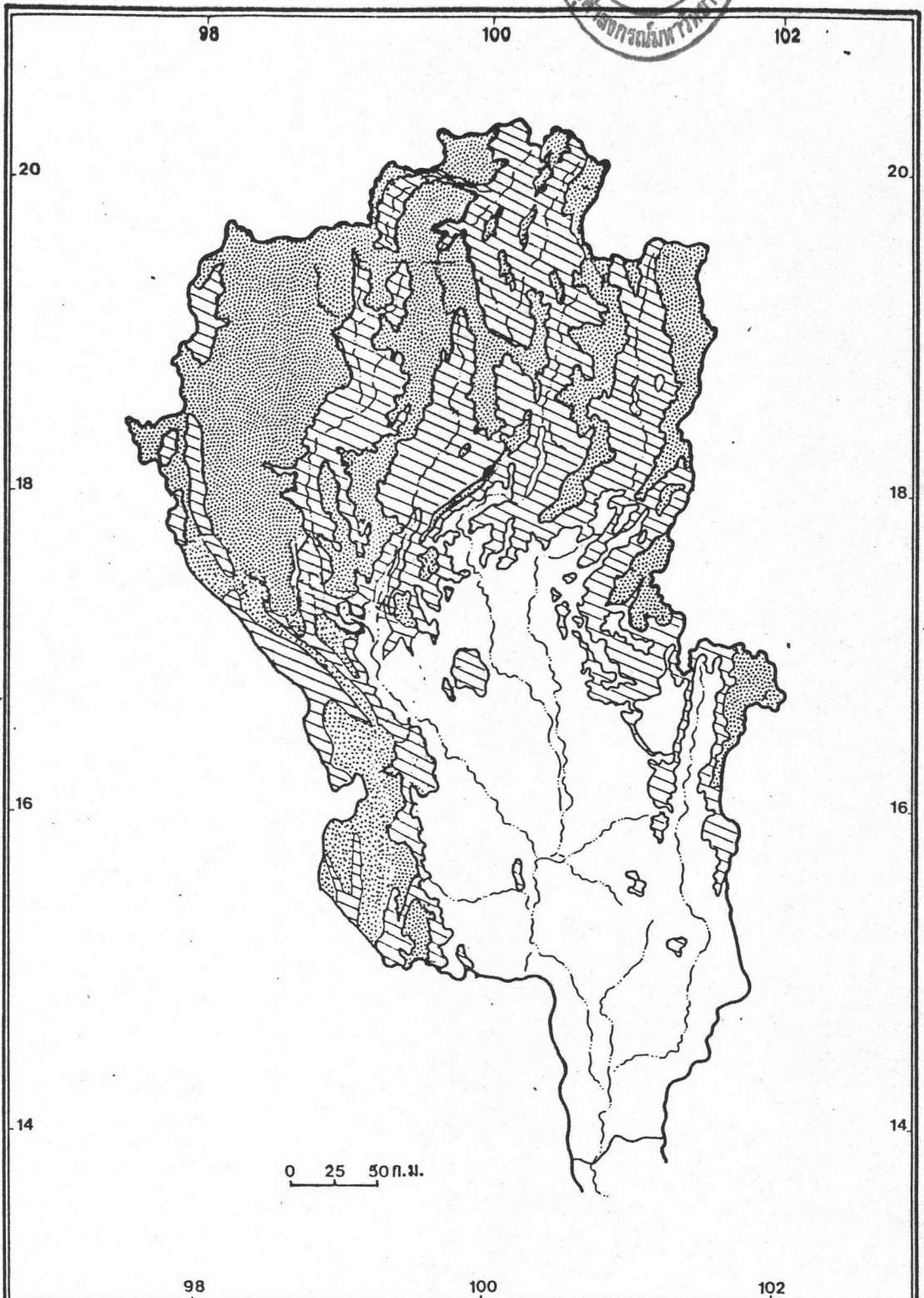

แสดงเขตการปกครองภาคเหนือและภาคกลาง

สัญลักษณ์

----- เขตจังหวัด

แผนที่
4.1

แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ

สัญลักษณ์ ความสูงจากระดับน้ำทะเล

- แม่น้ำ
- 200 - 500
- < 200
- > 500

แผนที่
4.2

วางตัวอยู่ในแนวเหนือใต้ มีทิวเขาต่างๆ ได้แก่ ทิวเขาถนนธงชัย ทิวเขา
 ฝิปันน้ำ และทิวเขาหลวงพระบาง ภูเขาและเทือกเขาสูงเหล่านี้จะมีความสูง
 ระหว่าง 2,000 - 2,500 เมตร ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของบริเวณนี้
 ประกอบด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อนขรุขระยากแก่การคมนาคม ส่วนใหญ่จะอยู่ใน
 บริเวณจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดเชียงใหม่ ความสูงจากบริเวณตะวันตก
 เฉียงเหนือนี้ค่อยลาดต่ำลงเมื่อเข้าสู่ตอนกลางของภูมิภาคนี้ ระดับความสูง
 ค่อนข้างสูงขึ้นไปอีกทางด้านตะวันออกในเขตจังหวัดน่าน

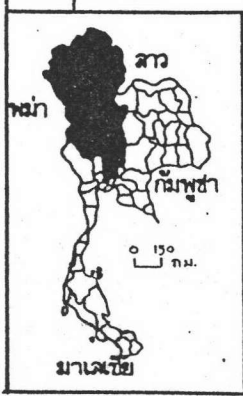
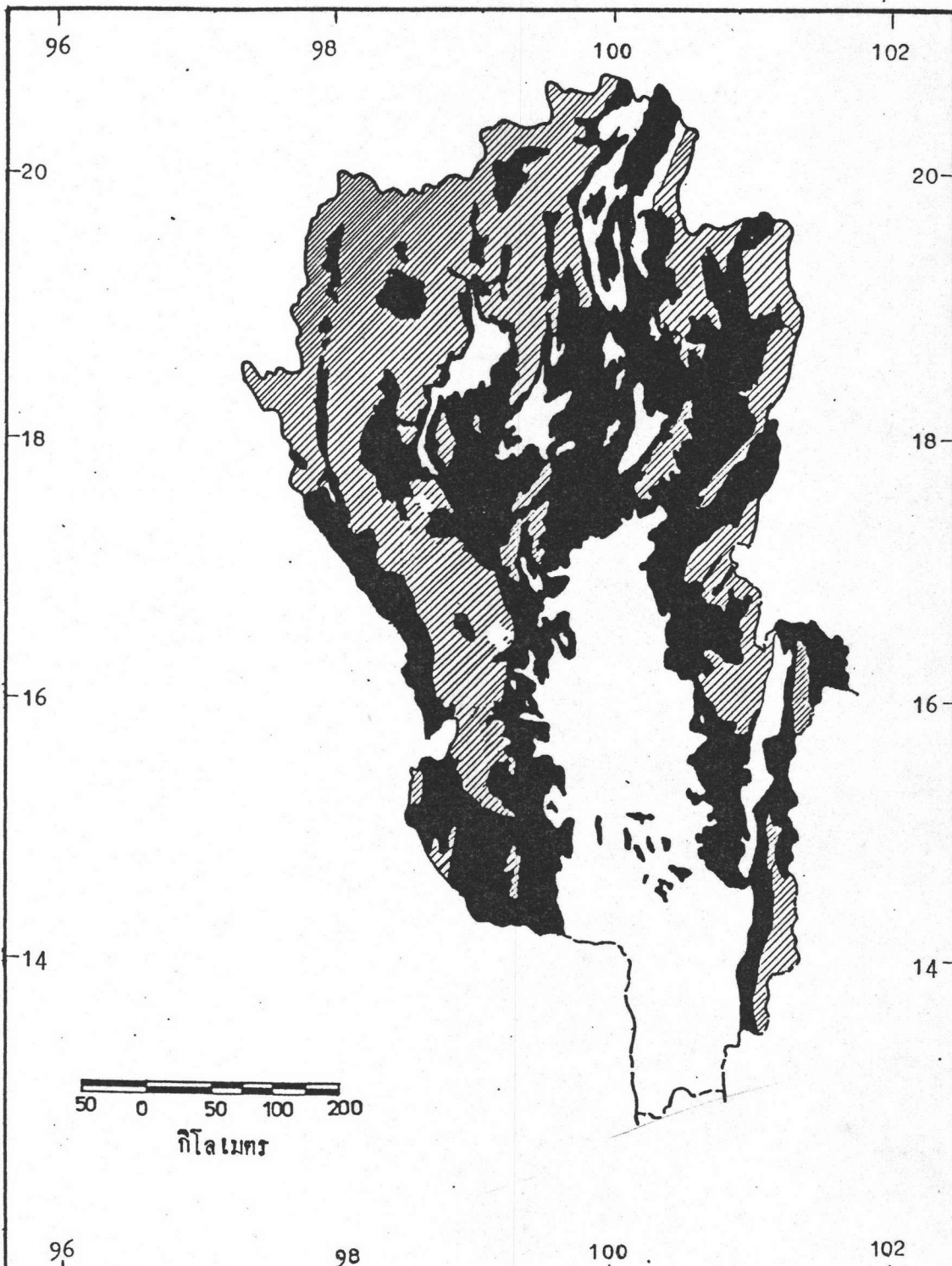
บริเวณที่สูงของภาคเหนือเป็นแหล่งกำเนิดของธารน้ำหลายสาย
 ธารน้ำที่ไหลลงใต้ไหลลงสู่แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน ทางตอนเหนือมีแม่น้ำอิง กก
 ผาง จัน ไหลลงสู่แม่น้ำโขง ทางตะวันตกแม่น้ำปาย ขุนยวมไหลลงสู่แม่น้ำ
 สาละวิน

บริเวณหุบเขาของแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน เป็นที่ราบดินตะกอนที่
 อุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับเกษตรกรรมและเป็นแหล่งที่ประชากรอาศัยหนาแน่น

ภาคเหนือตอนล่างส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน
 ลักษณะภูมิประเทศบริเวณนี้มีลักษณะเป็นที่ราบเป็นส่วนใหญ่การทับถมของกรวด
 หินดินทรายตามด้วยการกัดกร่อนของธารน้ำผิวดินทำให้เกิดที่ราบขั้นบันไดด้วย

ส่วนภูมิประเทศบริเวณที่ราบเชิงเขาทิศตะวันตกและเชิงเขาทิศ
 ตะวันออกมีลักษณะพื้นดินสูงๆ ต่ำๆ และมีภูเขาเตี้ยๆ โดดๆ อยู่ทั่วไป ลักษณะ
 ภูมิประเทศดังกล่าวพบในจังหวัดอุทัยธานี พิษณุโลก และเพชรบูรณ์

ภาคกลางเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินตะกอนที่แม่น้ำ
 เจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำบางปะกงพัดพามา ตะกอน
 เหล่านี้ส่วนใหญ่ประกอบด้วยทรายละเอียด ดินเหนียว ดินตะกอน พื้นที่ราบนี้
 อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล ไม่เกิน 1-20 เมตร

แสดงลักษณะพื้นผิว	
สัญลักษณ์	
□	ที่ราบ ความลาดชันน้อยกว่า ๒ %
■	ที่สูงและภูเขา ความลาดชัน ๒ - ๓๐ %
▨	ภูเขาสูง ความลาดชันมากกว่า ๓๐ %

แผนที่

4.3

บริเวณที่ราบแคบๆ ในบริเวณทางด้านตะวันตกของจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี และบริเวณทางตะวันออกของจังหวัดสระบุรี ลพบุรี จะแตกต่างจากที่ราบ กล่าวคือ เป็นบริเวณที่เกิดจากการสึกกร่อนของส่วนที่เคยเป็นที่สูง นอกจากนี้ ธารน้ำกระแสน้ำเป็นตัวกระทำที่ทำให้เศษหิน เศษดินมาทับถมที่บริเวณเชิงเขาและส่วนที่ต่อแนวของที่ราบลุ่มแม่น้ำ

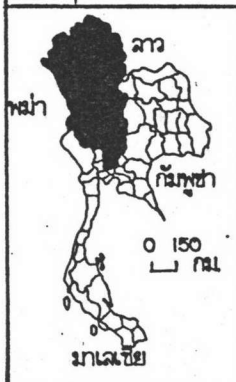
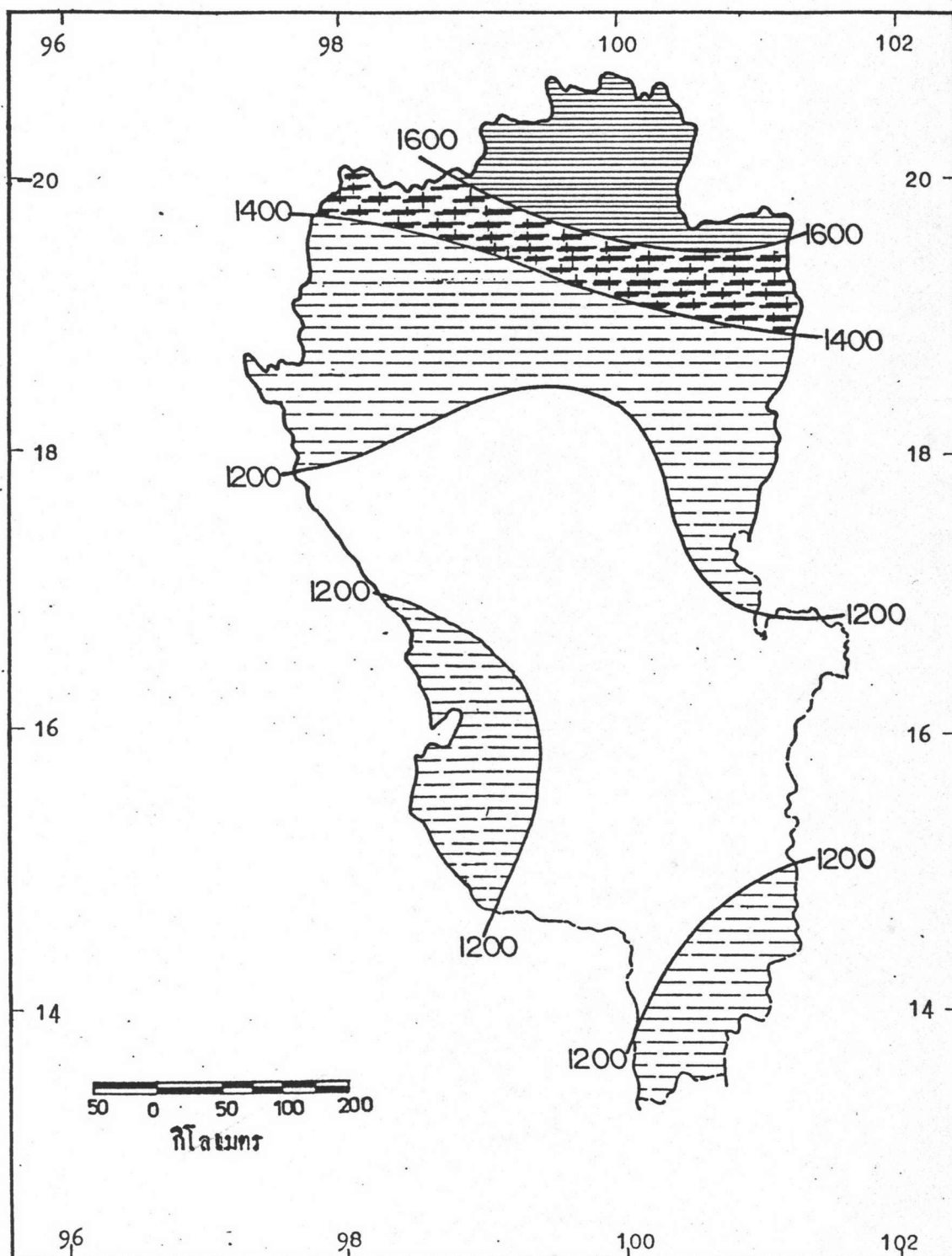
4.1.3 ภูมิอากาศ

โดยที่ลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นที่สูงลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากอ่าวเบงกอลพัดเข้ามาปะทะที่ภูเขาเหล่านี้ ทำให้มีฝนตกชุกและพายุหมุนจากทะเลจีนใต้จากอ่าวตังเกี๋ยที่พัดผ่าน ทำให้มีฝนตกต่อเนื่องเป็นเวลานาน ภาคเหนือตอนบนจะมีช่วงปริมาณสูงสุดในเดือนสิงหาคม โดยมีปริมาณฝนเฉลี่ยรายปี 1,266 มม. มีอัตราการระเหยของน้ำเฉลี่ยตลอดปี 810 มม. ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปี 73% และมีอุณหภูมิเฉลี่ย 25.8 องศาเซลเซียส ภาคเหนือตอนล่างมีฝนเฉลี่ย รายปี 1,103.6 มม. มีอัตราการระเหยของน้ำเฉลี่ยตลอดปี 868.9 มม. ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปี 72.5% และมีอุณหภูมิเฉลี่ย 27.3 องศาเซลเซียส เนื่องจากภาคเหนืออยู่ห่างไกลจากทะเลมาก จึงทำให้อุณหภูมิในรอบปี แตกต่างกันค่อนข้างมาก

ส่วนภาคกลางมีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ได้รับอิทธิพลของมรสุมในอ่าวไทย มีช่วงฝนสูงสุดในเดือนกันยายน โดยมีปริมาณฝนเฉลี่ยรายปี 1,113 มม. มีอัตราการระเหยของน้ำเฉลี่ยตลอดปี 1,113.8 มม. ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปี 70.2% และมีอุณหภูมิของอากาศเฉลี่ยตลอดปี 28.3 องศาเซลเซียส

4.2 สมรรถนะที่ดิน

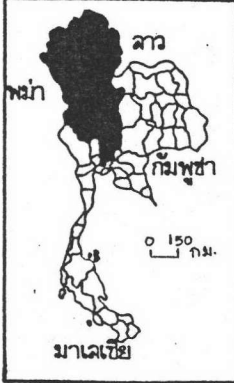
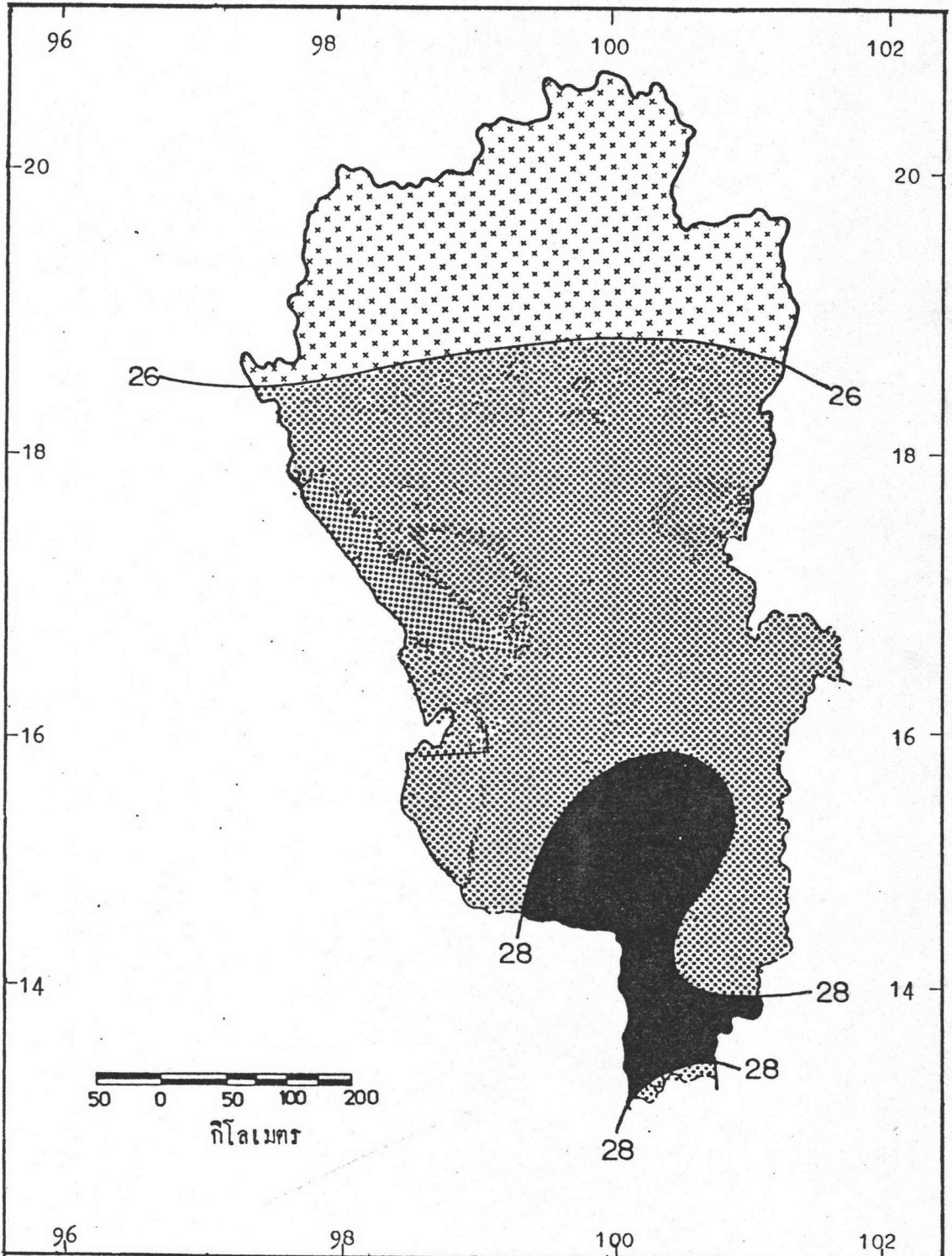
ประเทศไทยมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับภาคเกษตรเป็นหลัก สมรรถนะที่ดินเพื่อการเกษตรในเขตต่างๆ จึงเป็นลักษณะพื้นฐานทางกายภาพของพื้นที่ที่สำคัญประเภทหนึ่ง ในปัจจุบันการจำแนกสมรรถนะที่ดินเพื่อการ

แสดงปริมาณฝนรวมเฉลี่ยรายปี	
	มากกว่า 1,600 มิลลิเมตร
	1,400 - 1,600 มิลลิเมตร
	1,200 - 1,400 มิลลิเมตร
	ต่ำกว่า 1,200 มิลลิเมตร

แผนที่

4.4

แสดงอุณหภูมิเฉลี่ยรายปี	
สัญลักษณ์	
■ 28-30	องศาเซลเซียส
▣ 26-28	องศาเซลเซียส
⊕ 24-26	องศาเซลเซียส

แผนที่

4.5

เกษตรกรรม มี 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. การจำแนกสมรรถนะที่ดินที่เหมาะสมสำหรับพืชไร่ มีการจำแนกดินออกเป็น 8 ชั้น ดินที่อยู่ในชั้นที่ 1 ถึง 4 เป็นดินที่มีการระบายน้ำดีเพียงพอ สำหรับที่จะทำการปลูกพืชไร่ได้อย่างน้อย 1 ครั้ง หรือหลายครั้ง เกือบทุกปี ส่วนดินในชั้นที่ 5 ถึง 8 เป็นดินที่ไม่เหมาะสมต่อการปลูกพืชไร่เลย ลักษณะของดินที่เหมาะสมสำหรับพืชไร่ (ดินที่อยู่ในชั้นที่ 1-4) นี้ ในภาคเหนือตอนล่างจะมีจำนวนพื้นที่ใกล้เคียงกับภาคกลาง คือมีประมาณร้อยละ 23.89 และร้อยละ 21.8 ของพื้นที่ทั้งหมดตามลำดับ ส่วนภาคเหนือตอนบนจะมีพื้นที่เหมาะสมกับพืชรือน้อยกว่าภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง คือ มีประมาณร้อยละ 10.51 ของพื้นที่ทั้งหมด

2. การจำแนกสมรรถนะที่ดินที่เหมาะสมสำหรับข้าว จำแนกออกเป็น 5 ชั้นด้วยกัน ชั้นที่ 1 ถึงชั้นที่ 4 เป็นดินที่สามารถเก็บน้ำหรือได้รับน้ำเพียงพอ (ไม่ว่าจะได้มาจากน้ำฝนหรือการชลประทาน หรือทั้งสองอย่าง) โดยที่ดินชั้นบนจะต้องมีคุณสมบัติที่จะเก็บน้ำไว้ได้ให้นานพอที่จะปลูกข้าวได้อย่างน้อย 1 ครั้ง เกือบทุกปี ส่วนดินชั้นที่ 5 นั้นเป็นดินที่ไม่เหมาะสมเลยในการปลูกข้าว ลักษณะของดินที่เหมาะสมสำหรับข้าว (ดินชั้นที่ 1-4) นี้ ในภาคกลางจะมีมากกว่าภาคเหนือ คือมีประมาณ ร้อยละ 69.43 ของพื้นที่ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะภาคกลางมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง ร่องลงมาคือ ภาคเหนือตอนล่าง มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 27.82 ของพื้นที่ทั้งหมดและภาคเหนือตอนบนมีพื้นที่ประมาณร้อยละ 8.97 ของพื้นที่ทั้งหมด

4.3 การใช้ที่ดินและถือครองที่ดิน

จากข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ที่ดินของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2529 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ปรากฏว่าภาคกลางมีการใช้ที่ดินเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเป็นสัดส่วนสูงกว่าภาคเหนือ คือ มีพื้นที่เกษตรกรรมประมาณร้อยละ 72.01 ในขณะที่ภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่างมีพื้นที่ดังกล่าวประมาณร้อยละ 14.64 และ 50.40 ตามลำดับ ทั้งนี้

อาจเนื่องมาจากภาคเหนือมีการทำเหมืองแร่และมีปัญหาในการใช้พื้นที่เพื่อเกษตรกรรม เช่น การทำไร่เลื่อนลอยหรือการพังทลายของหน้าดินจึงทำให้พื้นที่เพื่อกิจกรรมทางการเกษตรน้อยกว่าภาคกลาง อีกทั้งภาคเหนือ ยังประกอบด้วยพื้นที่ป่าไม้มากกว่าภาคกลาง คือ การใช้ที่ดินของภาคเหนือตอนบนเป็นพื้นที่ป่าไม้มากที่สุดมีประมาณร้อยละ 48.79 รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือตอนล่างมีพื้นที่ป่าไม้ประมาณร้อยละ 27.22 ในขณะที่ภาคกลางมีพื้นที่ดังกล่าว้น้อยมากมีเพียงประมาณร้อยละ 0.91

เมื่อพิจารณาขนาดของพื้นที่ถือครองทางการเกษตรหรือขนาดของฟาร์ม จะพบว่าภาคเหนือตอนบนมีขนาดของพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมีขนาดต่ำกว่าภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง คือ ภาคเหนือตอนบนมีขนาดของพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเท่ากับ 11.58 ไร่ ขณะที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางมีขนาดของพื้นที่ถือครองทางการเกษตรใกล้เคียงกัน คือ 36.25 และ 30.54 ไร่ ตามลำดับ

4.4 การชลประทาน

เนื่องจากลักษณะภูมิอากาศในภาคกลางและภาคเหนือเป็นแบบทุ่งหญ้าสวันนา มีฤดูแล้งและฤดูฝนแตกต่างกันอย่างเด่นชัด ทำให้ขาดแคลนน้ำสำหรับเพาะปลูกในฤดูแล้ง ดังนั้นการชลประทานจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเพาะปลูก การคมนาคม เป็นแหล่งสัตว์น้ำ และแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคตลอดจนการอุตสาหกรรม ในปี พ.ศ. 2529 ภาคเหนือมีเนื้อที่ชลประทานที่สร้างเสร็จแล้วน้อยกว่าภาคกลางเมื่อเทียบกับพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด คือ ภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง มีเนื้อที่ชลประทานที่สร้างเสร็จแล้วต่อพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดประมาณร้อยละ 32.56 และ 16.12 ตามลำดับ ส่วนภาคกลางมีเนื้อที่ชลประทานที่สร้างเสร็จประมาณร้อยละ 57.00 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด

4.5 ประชากร

4.5.1 จากสถิติจำนวนประชากรในปี พ.ศ.2530 ภาคเหนือตอนบน มีประชากรทั้งหมด 5,021,054 คน ภาคเหนือตอนล่างมีประชากรทั้งหมด 4,954,067 คน และภาคกลางมีประชากรทั้งหมด 3,724,067 คน ภาคเหนือตอนบนอัตราประชากรที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลสูงกว่าในเขตเทศบาลคือ มีประชากรในเขตเทศบาลร้อยละ 6.61 และนอกเขตเทศบาลร้อยละ 93.39 ส่วนภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางอัตราส่วนของจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลสูงกว่าภาคเหนือตอนบน คือ ภาคเหนือตอนล่างมีประชากรในเขตเทศบาลร้อยละ 9.21 นอกเขตเทศบาลร้อยละ 90.79 และภาคกลางมีประชากรในเขตเทศบาลร้อยละ 9.14 และนอกเขตเทศบาลร้อยละ 90.86

4.5.2 ความหนาแน่นของประชากรเมื่อเปรียบเทียบความหนาแน่นของประชากรในภาคเหนือตอนบน ภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางในปี พ.ศ.2530 ภาคกลางมีความหนาแน่นของประชากรสูง ถึง 198.70 คนต่อตารางกิโลเมตร สูงกว่าภาคเหนือตอนบนมากกว่า 3 เท่าและสูงกว่าภาคเหนือตอนล่างมากกว่า 2 เท่า คือ ภาคเหนือตอนบนมีความหนาแน่นของประชากร 58.48 คนต่อตารางกิโลเมตร และภาคเหนือตอนล่างมีความหนาแน่นของประชากร 78.16 คนต่อตารางกิโลเมตร

4.5.3 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร ในปีพ.ศ.2530 อัตราการเพิ่มของประชากรโดยเฉลี่ยของภาคกลางร้อยละ 1.24 ต่อปี ในขณะที่ภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่างมีการเพิ่มของประชากรโดยเฉลี่ยน้อยกว่าเล็กน้อย คือ เพิ่มขึ้นอัตราร้อยละ 0.94 และ 0.95 ต่อปี ตามลำดับ

4.5.4 การย้ายถิ่นในปี พ.ศ.2530 ภาคเหนือตอนบนและตอนล่าง และภาคกลางมีการย้ายถิ่นเข้ามากกว่าการย้ายถิ่นออก โดยที่ภาคกลางมีการย้ายถิ่นสุทธิจำนวน 27,908 คนมากกว่าภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง โดยที่ภาคเหนือตอนบนมีการย้ายถิ่นสุทธิจำนวน 27,274 คน ภาค

เหนือตอนล่างมีการย้ายถิ่นสุทธิจำนวน 9,117 คน

4.6 สภาพเศรษฐกิจ

4.6.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของภาคเหนือกล่าวโดยส่วนรวมแล้วยังต้องยึดสาขาเกษตรกรรมเป็นหลักสำคัญของการผลิตและรายได้ของภาค เพราะโครงสร้างการผลิตที่ขึ้นอยู่กับการเกษตรกรรมเป็นสัดส่วนค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับภาคกลาง

ในปี พ.ศ. 2530 สาขาเกษตรกรรมเป็นสาขาเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่างมากที่สุด โดยมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 27.88 และ 33.95 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคตามลำดับ สาขาเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับภาคเหนือตอนบนรองลงมาคือ สาขาการบริการและภาคเหนือตอนล่าง คือ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก

ส่วนสาขาเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับภาคกลางมากที่สุด คือ สาขาอุตสาหกรรม โดยมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 29.76 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาครองลงมาคือ สาขาเกษตรกรรม

เมื่อพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมพบว่า ในปี พ.ศ. 2530 ภาคกลางมีผลิตภัณฑ์มวลรวมมูลค่า 82,619.6 ล้านบาท ในขณะที่ภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่างมีผลิตภัณฑ์มวลรวมน้อยกว่า คือ มีมูลค่า 66,634 ล้านบาท และ 65,152.8 ล้านบาท ตามลำดับ

4.6.2 รายได้เฉลี่ย ภาคเหนือเป็นภาคที่มีรายได้ต่อหัวประชากรต่ำกว่าภาคอื่นๆ ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี พ.ศ. 2530 ประชากรในภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่างมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเท่ากับ 13,669 บาทและ 12,565 บาทต่อคนต่อปี (ตามราคาตลาด) ในขณะที่ภาคกลางมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวโดยเฉลี่ยสูงกว่าประมาณ 0.5 เท่า คือ 19,323 บาทต่อคนต่อปี

4.6.3 เกษตรกรรม เป็นอาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ในภาคเหนือ และภาคกลาง พืชเศรษฐกิจสำคัญที่หารายได้ให้กับภาคเหนือคือ ยาสูบ ลาใย ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ข้าวพ่าง ข้าวโพด กระเทียม และพืชผักต่างๆ แหล่งผลิตที่สำคัญในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เขตท้องที่จังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ภาคเหนือตอนล่างได้แก่ เขตท้องที่จังหวัดนครสวรรค์ เพชรบูรณ์ กาแพงเพชร พิษณุโลกและสุโขทัย ส่วนพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่หารายได้ให้กับภาคกลางคือ ข้าว ข้าวโพด ถั่วเขียวและมันสำปะหลัง แหล่งผลผลิตที่สำคัญอยู่ในเขต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี ชัยนาท อ่างทอง ลพบุรี และสระบุรี

4.6.4 อุตสาหกรรม ภาคเหนือมีผลผลิตจากอุตสาหกรรมน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับภาคกลาง ผลผลิตของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มาจาก อุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตทางเกษตรเป็นวัตถุดิบ แห่งผลิตสำคัญอยู่ในเขตท้องที่ จังหวัดเชียงใหม่ และลำปาง ในภาคเหนือตอนบน จังหวัดนครสวรรค์ กาแพงเพชร และอุตรดิตถ์ ในภาคเหนือตอนล่าง ส่วนภาคกลางแหล่ง อุตสาหกรรมสำคัญอยู่ในเขตท้องที่จังหวัดสระบุรี ปทุมธานี และนนทบุรี

4.7 โครงสร้างทางสังคม

4.7.1 การศึกษา จากรายงานการศึกษาส่วนภูมิภาคของสำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (เฉพาะโรงเรียนในสายสามัญ) ปีพ.ศ. 2530 พบว่า ภาคเหนือตอนบนมีจำนวนโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 4,454 แห่ง ในขณะที่ภาคเหนือ ตอนล่างและภาคกลางมีน้อยกว่าตามลำดับ คือ 3,989 แห่งและ 2,481 แห่ง สำหรับจำนวนนักเรียนสายสามัญในภาคเหนือตอนบนมีจำนวนทั้งสิ้น 764,842 คน และจำนวนครุรวมทั้งสิ้น 46,831 คน ภาคกลางมีจำนวนนักเรียนสายสามัญทั้งสิ้น 595,369 คน จำนวนครุรวมทั้งสิ้น 49,005 คน ภาคเหนือตอนล่างมีจำนวน นักเรียนสายสามัญจำนวนทั้งสิ้น 884,817 คน และจำนวนครุรวมทั้งสิ้น 49,005 คน ซึ่งมากกว่าภาคเหนือตอนบนและภาคกลาง

เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของครูต่อนักเรียนจะพบว่าภาคเหนือ

ตอนบนและภาคกลางมีสัดส่วนของครูและนักเรียนเท่ากัน คือมีสัดส่วน ครูต่อนักเรียน เท่ากับ 1:16 ส่วนภาคเหนือตอนล่างมีสัดส่วน ครูต่อนักเรียน มากกว่า คือ มีสัดส่วนครูต่อนักเรียน เท่ากับ 1:18

4.7.2 การสาธารณสุข จากข้อมูลของกองโรงพยาบาลภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข พบว่าในปีพ.ศ.2530 จำนวนแพทย์พยาบาลและเตียงคนไข้ ในภาคเหนือตอนบนมีมากกว่าในภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง โดยมีจำนวนแพทย์รวมทั้งสิ้น 672 คน พยาบาล 2,335 คน เตียงคนไข้ 7,081 คน ในขณะที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ภาคเหนือตอนล่างมีจำนวนแพทย์รวมทั้งสิ้น 446 คน พยาบาล 1,341 คน เตียงคนไข้ 5,364 เตียง และภาคกลางมีจำนวนแพทย์รวมทั้งสิ้น 486 คน พยาบาล 1,589 คน เตียงคนไข้ 5,598 เตียง

4.7.3 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เมื่อพิจารณาสถิติคดีอาญาใน ปีพ.ศ.2530 ข้อมูลของกองวิจัยและวางแผน กรมตำรวจ พบว่าจำนวนคดีอาญาที่เกิดขึ้นในภาคกลางมีจำนวนมากที่สุด คือ 15,504 คดีสูงกว่าภาคเหนือตอนบนประมาณ 1 เท่า และภาคเหนือตอนล่างประมาณ 0.5 เท่า โดยที่ภาคเหนือตอนบนมีจำนวนคดีอาญาจำนวนทั้งสิ้น 8,630 คดี ภาคเหนือตอนล่างมีจำนวน 10,753 คดี

4.7.4 แรงงาน จากรายงานของกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย ในปีพ.ศ.2529 พบว่าแรงงานส่วนใหญ่ในภาคเหนือและภาคกลางทำงานอยู่ในการผลิตขั้นต้น (เกษตรกรรม)

เมื่อพิจารณาถึงแรงงานนอกระบบเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอาชีพหลักของคนที่อยู่ในเมือง จะพบว่าภาคกลางมีแรงงานนอกระบบคิดเป็นร้อยละ 40 ในขณะที่ภาคเหนือมีน้อยกว่า คือ ภาคเหนือตอนบนมีประมาณ

ร้อยละ 23.04 และภาคเหนือตอนล่างมีประมาณร้อยละ 29.51

4.8 โครงสร้างด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

ข้อมูลสาธารณูปโภคและสาธารณูปการจะเป็นตัวที่สะท้อนให้เห็นภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของภาคได้

4.8.1 การใช้ไฟฟ้า จากข้อมูลของกองเศรษฐกิจพลังงานไฟฟ้า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ปีพ.ศ. 2530 พบว่าภาคกลางมีสัดส่วนร้อยละของครัวเรือนผู้ใช้ไฟฟ้าโดยเฉลี่ยมากกว่าภาคเหนือ คือ ร้อยละ 68.9 ในขณะที่ภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่างมีสัดส่วนของครัวเรือนผู้ใช้ไฟฟ้าใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 57.2 และ ร้อยละ 52.5 ตามลำดับ

4.8.2 น้ำสะอาด จากรายงานของกองสุขาภิบาล กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ปี 2530 พบว่าภาคกลางมีสัดส่วนร้อยละของครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดโดยเฉลี่ยมากที่สุด คือ ประมาณ 63.6 รองลงมาคือ ภาคเหนือตอนบนประมาณร้อยละ 48.4 และภาคเหนือตอนล่างประมาณร้อยละ 45.7 ตามลำดับ

4.8.3 โทรศัพท์ การให้บริการด้านโทรศัพท์ จากข้อมูลของกองเศรษฐกิจและสถิติ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ในปีพ.ศ. 2530 พบว่าภาคกลางมีจำนวนโทรศัพท์ 70,601 เลขหมาย ภาคเหนือตอนบนมีจำนวนโทรศัพท์ 51,912 เลขหมาย น้อยกว่าภาคกลางประมาณเกือบ 0.5 เท่า และภาคเหนือตอนล่างมีจำนวนโทรศัพท์ 35,940 เลขหมาย ซึ่งน้อยกว่าภาคกลางประมาณ 1 เท่า